

NATURNYT

1/2018 - maj

Biologisk Forening for Nordvestjylland
Ørhagevej 189, Klitmøller, 7700 Thisted

Foreningen har til formål at øge kendskabet til og interessen for naturen i Nordvestjylland.

Tidsskriftet Naturnyt udgives 3-4 gange årligt, og derudover udsendes medlemsskriftet BFN-Nyt med meddelelser og oplysninger om ekskursioner, foredrag, kurser m.m.

Kontingent 2018

Indmeldelse i foreningen kan ske ved indbetaling af kontingent på gironummer 6 58 67 24 eller bankoverførsel 1551 0006586724

Ordinære medlemmer	= kr. 230,00
Unge under 21 år	= kr. 100,00
Ekstraordinære medlemmer (familiemedlemmer, som ikke modtager materiale)	= kr. 50,00
Firmamedlem	= kr. 1.000,00

Glæd en naturven - tegn et gavemedlemskab

Du kan give et medlemskab af BFN ved at indbetale kontingentet, hvis du samtidig angiver både indbetalers og modtagers navn og adresse.

Naturnyt 1 : 2018

467. årgang

Oplag: 550 stk.
Tryk: Dantryk A/S, Hurup
Omslag: Forårsskoven, Vilsbøl
Foto: Poul Holm Pedersen

ISSN 0903-4749, Copyright BFN

Redaktion af dette nummer:

- Jan Salmonsens, tlf. 97 97 51 48,
salmonsens@pc.dk
- Willy Mardal, tlf. 97 93 91 45,
willy@mardal.dk
- Elly Hansen, tlf. 29 46 75 53,
iegranlyst@mail.dk

Indholdet i bladets artikler er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med foreningens holdninger.

På foreningens hjemmeside kan du læse mere om BFN samt orientere dig om aktuelle arrangementer.

Adressen er

www.bfn-nyt.dk

Gamle årgange af NATURNYT

Årgang 1973-2002 (enkelte numre kan mangle) - samlet pris for alle, ca. 90, hæfter: 100 kr.
Årgang 2003-2008: 50 kr. pr. årgang
Årgang 2009-2013: 100 kr. pr. årgang
+ evt. forsendelse - Indbetaling kan ske på foreningens giro eller bankkonto.

Bidrag til Naturnyt

Redaktionen modtager meget gerne bidrag til bladet; artikler, fotos og tegninger, især vedrørende den nordvestjyske natur.

Deadline for de næste to numre:

Naturnyt nr. 2 : 2018: 1. august 2018

Naturnyt nr. 3 : 2018: 1. november 2018

Ny hetz mod naturfredningen

Flere gange i tiden efter 1937, hvor Danmarks Naturfredningsforening (DN) fik ret til at rejse fredningssager, har der fra politisk side været forslag om at fratage DN denne lovfæstede ret. Heldigvis er det aldrig blevet virkelighed, og heldigvis har DN igennem disse årtier forstået at forvalte retten til at rejse fredningssager med stor saglighed.

Det er blandt andet fremført, at det er forkert at give denne ret til en enkelt forening. Men det må dog være naturligt, at fredningsretten er tillagt en forening, hvis formål er at værne om naturen – og ikke alle mulige andre foreninger med forskellige formål, som i større eller mindre grad vil udnytte eller omdanne naturen i stedet for at værne om den.

Blandt naturforeningerne er der et fint samarbejde med DN, når der skal rejses fredningssager, og på denne måde repræsenterer DN ikke alene sine egne 130.000 medlemmer, men også i en vis udstrækning de andre naturforeningers titusindvis af medlemmer. Også BFN har på det lokale niveau et fint samarbejde med DN, og vi bliver også orienteret og involveret i lokale fredningssager.

Der er altså en stor folkelig og upolitisk opbakning bag fredningssagen i Danmark. Man skal også huske, at DN kun kan rejse fredningssager, mens det er de lokale fredningsnævn, som træffer afgørelse i en fredningssag.

I en 20-årig periode 1992-2011 blev der rejst ca. 200 fredningssager, og kun ca. 10% af sagerne blev afvist. Dermed er det dokumenteret, at DN kun rejser sager, som har en stor sandsynlighed for at føre til fredningskendelse. Mange sager rejses i øvrigt i et samarbejde imellem DN og offentlige myndigheder.

Uden DN ville der ikke blive rejst mange fredningssager, hvilket er dokumenteret i Kjeld Hansens bog fra 2017, "Det Store Svigt". Her påvises det også, at staten igennem årene ikke har sikret naturen i Danmark ligeså effektivt, som staterne gør det i vore nabolande. Kommuner og Miljøministeriet kan også rejse fredningssager, men gør det sjældnere end DN.

Nogle af de helt store landskabsfredninger i Danmark skyldes DN, hvilket heldigvis også har været fremme i pressen. Det drejer sig f.eks. om Skagens Gren, Mols Bjerge og Møns Klint.

Så der er hårdt brug for at bevare retten til at rejse fredningssager i regi af DN. Især i denne tid, hvor der gøres indhug i den frie kystnatur, indskrænkning i Natura 2000 områder, og hvor meget § 3 natur forsvinder år for år.

Poul Nystrup Christensen

Sundby sø. Foto: Poul Holm Pedersen.

Hedepletvinge *Euphydryas aurinia* – genfundet i Thy efter 25 år

Af Dorte Albrechtsen

Lørdag den 3. juni 2017 blev nyudklækkede voksne Hedepletvinger observeret af en flok biologer på familietur på nordsiden af Vullum Sø. Før denne dag var arten sidst registreret på lokaliteten i 1993 af Viborg Amt. Men lang tid før denne dag har der været talt om og ledt efter arten rundt omkring i Thy i området ved Vullum Sø og på andre lokaliteter i Thy, hvor den tidligere er registreret.

Eftersøgning ved Vullum sø

Efter fundet af de voksne sommerfugle i juni 2017 samledes en flok sommerfugle-interesse-rede sig i august 2017 på Naturstyrelsen Thy's arealer nord for Vullum sø. Målet var at eftersøge larvespind fra Hedepletvinger på lokaliteten,

og der blev på dagen i alt registreret 256 larvespind med larver. Modsat en eftersøgning af voksne sommerfugle, som kræver en solrig og relativt vindstille dag, er larvespindene noget lettere at have med at gøre. De er til at få øje på, flytter sig kun få meter, kræver ikke behændighed med et net og kan tælles på en almindelig dag med lidt blæst.

Dagen var arrangeret af Thisted Kommune i samarbejde med Naturstyrelsen Thy og Nationalpark Thy. Der deltog en håndfuld frivillige fra nationalparken, og desuden var der repræsentanter for BFN, Jammerbugt Kommune, Brønderslev Kommune, Aarhus Universitet samt for Miljøstyrelsen, som overvåger arten i NOVANA-programmet.

Foto: Peter Lyhne Højberg, Thisted Kommune.

Hedepletvinge.

Foto: Hans Henrik Gramstrup Larsen.

Efter optællingen af larvespind ved Vullum Sø blev arten eftersøgt på to af de lokaliteter, hvor den tidligere var registreret. Nationalparkens medarbejdere og frivillige eftersøgte Kvadderkær lidt vest for Vandet Sø, hvor arten også tidligere har været observeret, mens BFN, repræsenteret ved Jørgen Nordkvist, og medar-

bejdere fra Thisted Kommune eftersøgte en lokalitet ved Gl. Aalborgvej nær Tømmerby Kær. Desværre blev arten ikke genfundet på de to lokaliteter. Arten blev dog indrapporteret som muligt fund i vejkanterne langs Gl. Aalborgvej over for den eftersøgte lokalitet. Dette fund er dog ikke endeligt bekræftet, men arten eftersøges på stedet i august 2018.

15. juni Fonden støtter eftersøgningen

15. juni Fonden gav sidste år midler til et 3-årigt projekt, som omfatter Nationalpark Thy, Naturstyrelsen Thy, Aarhus Universitet, Jammerbugt kommune og Thisted kommune. Hovedformålene med projektet er at eftersøge og monitere arten, forbedre levestederne via målrettede naturplejetiltag samt have øget dialog med lods ejerne og øget fokus på arten. Eftersøgning af larvespind i forbindelse med projektet vil blive foretaget i sensommeren 2018 og i 2019.

Eftersøgningen af lokaliteter tager udgangspunkt i de kendte registreringer og de observationer af arten, som findes i BFN's Naturdata. Ud over BFN's registreringer vil eftersøgningen

BFN's registreringer af Hedepletvinge, inkl. hvilket år registreringen er foretaget.

foregå på andre potentielle lokaliteter. Det er f.eks. lokaliteter – gerne nær BFN's observationer – hvor der er lysåbne hedearealer gerne i kombination med mose. Desuden eftersøges arten også på arealer, hvor der har været foretaget afbrændinger inden for de seneste 5-10 år, da der på sådanne arealer erfaringsmæssigt ofte vil være gode betingelser for Hedepletvingen (pers.com. Bjarke Huus Jensen, Naturstyrelsen Vendsyssel). Endeligt eftersøges arten på lokaliteter, hvor udtræk af data fra Miljøstyrelsens naturtypeovervågning viser, at der er potentielle levesteder, dvs. hvor der er registreret artens værtsplante Djævelsbid (*Succisa pratensis*).

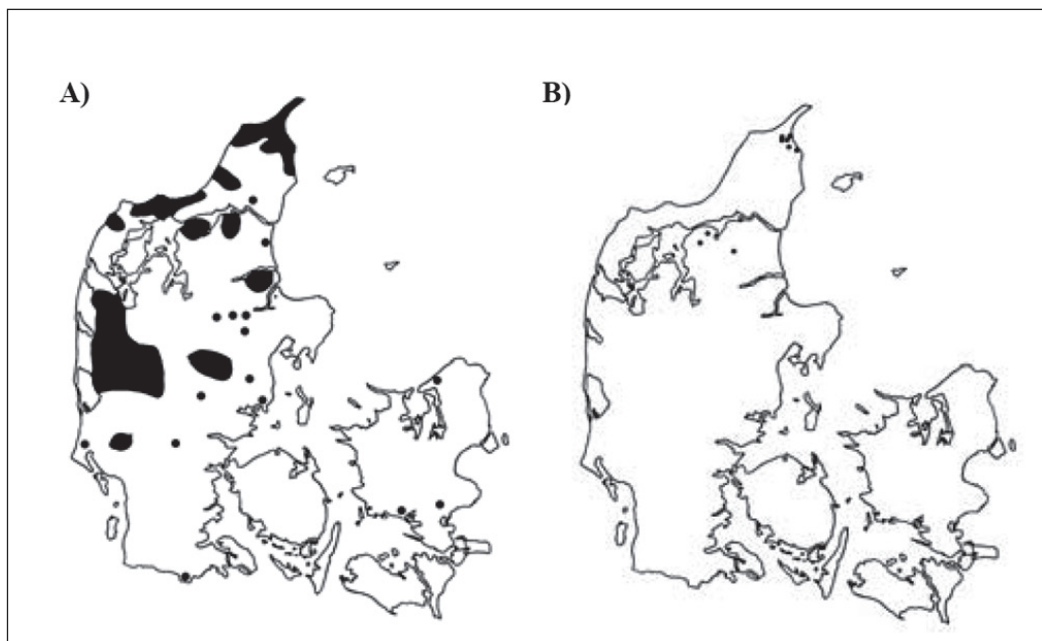
Handlingsplan og LIFE

Allerede først i 1990'erne arbejdede Nordjyllands Amt med arten i forbindelse med fredningen af De Vesthimmerlandske Heder og fulgte senere op på Handlingsplanen, bl.a. via LIFE ASPEA-projektet, som daværende Skov- og Naturstyrelsen overtog, da amterne lukkede i 2005-2008.

Skov- og Naturstyrelsen tog gennem rødlisteudvalget initiativ til udarbejdelse af "Handlingsplan for bevaring af den truede sommerfugl Hedepletvinge" som udkom i 2000. Baggrunden herfor var en drastisk tilbagegang af Hedepletvingen. Det er sandsynligt, at en del af tilbagegangen skyldes et for lille datagrundlag, men uanset hvad, så gav de undersøgelser, der blev foretaget forud for handlingsplanen et grundlag for øget opmærksomhed omkring arten.

Nye fund

I sensommeren 2016 blev arten fundet på to nye lokaliteter i Jammerbugt Kommune. Først ved Gl. Kongevej af DN-Jammerbugts formand Søren Rosenberg og et par dage senere på endnu en ny lokalitet af Søren og et par biologer fra Jammerbugt Kommune Marianne Lindhardt og jeg – denne gang syd for Klim Plantage. Begge disse lokaliteter lå noget længere mod vest end de kendte lokaliteter for arten på daværende tidspunkt. Så var det bare om at komme ud at lede.

Set i lyset af artens tidligere udbredelse skulle der være rigtigt gode muligheder for at genfinde den i Thy. Her er angivet artens tidligere udbredelse – før 1990 på kort A) - og udbredelsen efter år 2000 kort B). Kilde. Handlingsplanen, SNS 2000 (Omtegnet efter Stoltze 1997)

Arten blev desuden genfundet på en lokalitet i Brønderslev Kommune i august 2017, hvor den seneste registrering var fra 1990. Her fandt Anders Tommerup i alt 37 spind med larver på engene nord for Ryssengrave (pers.com. Anders Tommerup, Brønderslev Kommune).

Overvågning af arten – Sidste halvdel af dette afsnit er ændret for at lette forståelsen

Hedepletvingen indgår som en del af Miljøstyrelsens (MST) artsovervågning i NOVA-NA-programmet. MST har eftersøgt arten i 2004, 2006, 2008, 2012 og i 2015, og arten skal overvåges igen i 2018 (Søgaard, B. m.fl. 2016). Overvågningsprogrammet tager udgangspunkt i artens kendte udbredelsesområder, og der er ved de senere overvågninger kun foretaget overvågning på få lokaliteter i Thisted Kommune. MST er opmærksom på de nye observationer, og den tekniske anvisning revideres i år forud for feltsæsonen. Overvågningen tilrettelægges, så der indgår eftersøgninger på nye potentielle levesteder. Så mon ikke overvåg-

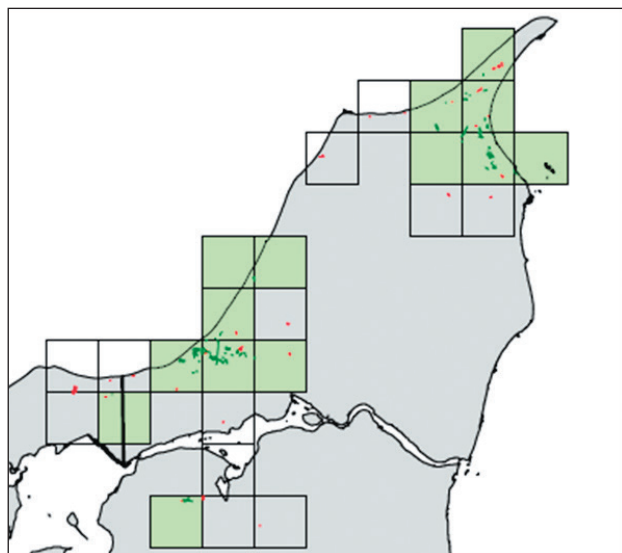
ningen fremadrettet rykker lidt længere mod vest? MST's overvågning omfatter pt. en total optælling af larvespind i august-september på 48 kendte lokaliteter og 21 potentielle lokaliteter, som overvåges med en effektiv felttid på hhv. 4 timer pr lokalitet og 2 timer pr lokalitet (TA nr. A09, 2015).

Levevis

Hedepletvinge lever på fugtige heder og ugødede enge på mager jord med bevoksninger af Djævelsbid *Succisa pratensis*, som er den eneste værtsplante for larverne. Levestedet er gerne grænseområder mellem fugtige og tørre arealer på næringsfattig bund (TA nr. A09, 2015; SNS 2008).

Sommerfuglen klækker normalt ultimo maj-primus juni afhængig af vejret. Flyvetiden varer ca. 3 uger, og de befrugtede æg lægges på undersiden af værtsplanten. Æggene klækkes 2-3 uger senere, og larverne laver et fællesspind, som larverne gradvis flytter, efterhånden som de spiser værtsplanterne, og laver et nyt spind på en ny djævelsbidplante. I begyndelsen af larvetiden, inden første hudskifte, er larvespindene små og uanselige, mens de større larver danner ofte ret synlige larvespind, der på afstand ses som hvide plamager af silketråde, tæt ved jordoverfladen (TA nr. A09, 2015).

Larvespindene kan findes 4-5 uger fra omkring midt i august til ca. midt i september. Inden overvintringen flytter larverne sig flere gange og danner nye spind. Omkring de aktive larvespind ses ofte flere forladte larvespind inden for en radius af få meter. Herefter laver larverne et vinterspin helt tæt på jorden. Vinterspindene er meget svære at finde (TA nr. A09, 2015).

Hedepletvingens forekomst og udbredelse i kvadrater på 10x10 km og lokaliteter ved den nationale overvågning i 2015. Grøn firkant angiver kvadrat med fund af arten, og åben firkant angiver undersøgt kvadrat uden fund. Eftersøgte lokaliteter med registreret forekomst af Hedepletvinge (grønne prikker) og uden forekomst af Hedepletvinge (røde prikker) (Søgaard B. m.fl. 2016).

Forvekslingsmuligheder

Den væsentligste forvekslingsmulighed er larvespind af den nærtstående art Okkergul Pletvinge *Melitaea cinxia*. De to arters larvespind ligner hinanden, men larvespind af Okkergul

Larver og rester af larvespind. Vullum sø 2017. Foto: Dorte Albrechtsen, Thisted Kommune.

Pletvinge findes på værtsplanten Lancet-Vejbred (*Plantago lanceolata*), mens Hedepletvinge er tilknyttet Djævelsbid. De større larver (efter de første hudskifter) kan også kendes fra hinanden på, at larver af Okkergul Pletvinge har rødt-rødbrunligt hoved, mens Hedepletvingens larver har sort hoved (de små larver kan ikke umiddelbart skelnes fra hinanden) (TA nr. A09, 2015).

Herudover kan larvespind af Gråklitspinder (*Malacosoma castrensis*) minde lidt om Hedepletvingens larvespind. Gråklitspinder optræder på flere lokaliteter, hvor der også kan findes Hedepletvinge, men larverne er hårede frem for tornede og ser i det hele taget væsentlig anderledes ud (TA nr. A09, 2015).

Beskyttelse

Hedepletvinge er fredet og rødlistet (kritisk truet), og den findes desuden på Habitatbekendtgørelsens bilag II. Det betyder, at artens levesteder skal beskyttes, og der er derfor i Danmark 10 Natura 2000-områder, hvor arten er på udpegningsgrundlaget. Dette gælder i Thisted kommune for Natura 2000 område nr. 23 Vul-

Hedepletvinge æg. Foto: Bjarke Huus Jensen, Naturstyrelsen Vendsyssel.

Larvespind ved Vullum Sø. Foto: Dorthea Albrechtsen. Thisted Kommune.

lum Sø og nr. 25 Vangså Hede. I Jammerbugt Kommune er arten på udpegningsgrundlaget i natura 2000 område nr. 12 Store Vildmose og nr. 21 Ejstrup Klit, Egvands Bakker og Lien med Underlien. (mst.dk)

Mårettet naturpleje

Plejen af et område med Hedepletvinger er yderst vigtigt, da overgræsning kan betyde, at larverne og larver-spindene trampes ned, spises eller at der ikke er føde nok til larverne. Omvendt kan et for lavt græsningstryk (eller for høj vegetation) betyde, at værtsplanten udskygges og forsvinder, og at det bliver for køligt og skyggefuldt til, at larverne kan udvikles (TA-OP-9, 2008). I maj/ juni, når de voksne sommerfugle klækkes, er det også vigtigt, at der er blomstrende planter, hvor de kan suge nektar. De voksne sommerfugle skal også have sol og læ (SNS 2008).

De mange krav til levestedet stiller også en række krav til plejen af områderne. I området ved Vullum sø har Naturstyrelsen Thy haft en

Eftersøgning af larvespind i august 2017. Foto: Jeppe Pilgaard. Thisted Kommune.

ekstensiv afgræsning, og nogle år ingen afgræsning. Desuden har Naturstyrelsen Thy fældet træer på dele af arealet, hvilket har givet gode livsbetingelser for Djævelsbid og dermed også for Hedepletvinge.

Artens levesteder kan altså forbedres ved ekstensiv naturpleje som afgræsning med kreaturer eller heste, foryngelse af vegetationen ved afbrænding eller afskrælning, rydning af opvækst, forøgelse af slåningshøjde ved høslæt, sen slåning og år uden afgræsning/slåning (SNS 2008; Lindhardt M. 2016). Det er desuden vigtigt, at der ikke er for langt mellem de mulige levesteder, da arten typisk vil findes inde for 500 m fra eksisterende forekomster. Arten kan dog sprede sig til nye lokaliteter i en afstand på omkring 3-5 km (SNS 2000).

Hvad sker der nu?

I august og september 2018 og næste år vil de nye potentielle lokaliteter blive eftersøgt og det

er håbet, at Hedepletvinge findes på flere af disse. Om den har været forsvundet eller blot ikke er blevet fundet i en årrække, kan man kun gisne om. Umiddelbart virker det mest sandsynligt, at arten har været i området omkring Vullum Sø siden registreringen i 1993. Uanset hvad ville det være helt fantastisk, hvis arten kan findes på nogle af de potentielle lokaliteter – også meget gerne inden for Nationalparken.

I medio - ultimo august vil der igen blive arrangeret en Hedepletvinge-dag, hvor det er muligt at komme med ud at se, deltage i eftersøgning og optælling af larvespind og at få mere information om Hedepletvinge-projektet.

Forfatterens adresse:
Jernbanegade 29
7700 Thisted
da@thisted.dk

Referencer:

Skov- og Naturstyrelsen 2000: Handlingsplan for bevaring af den truede sommerfugl Hedepletvinge *Euphydryas aurinia*.

Søgaard, B. m.fl. 2016: Videnskabelig rapport nr. 209 NOVANA arter 2015, DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi.

TA nr. A09, version 2, 2015: Teknisk anvisning til Overvågning af Hedepletvinge *Euphydryas aurinia*.

TA-OP-9, version 1.2, 2008: Teknisk anvisning til kortlægning af levesteder for Hedepletvinge *Euphydryas aurinia*.

Skov og Naturstyrelsen 2008: Hedepletvinge – et LIFE –Nature projekt. Laymans report DK03 Life Aspea.

Lindhardt M. 2016: ref. 2014-A-13. Afrapportering af projektet Adaptiv forvaltning af Hedepletvinge, ref. 2014-A-13. Et projekt støttet af 15. juni Fonden 2014-2016.

Nielsen, Ib Nord: Hedepletvinge i Thy, Naturnyt 2017 p. 167.

Botaniske noter fra 2017

Tekst og foto: Knud Knudsen

I fortsættelse af min artikel i Naturnyt 2016-3 med botaniske noter om bl.a. spændende fund fra 2015 og 2016 vil jeg denne gang beskrive nogle interessante og spændende fund hovedsagelig fra 2017.

Firkløft

I min artikel fra 2016 blev der beskrevet et nyt fund af Firkløft (*Cotula coronopifolia*) fra Agger Tange. Jeg er efterfølgende blevet kontaktet af Jens Kristian Kjærgaard, som kunne berette om en tusindtallig bestand af Firkløft, som han havde set i september måned 2016 på engene ved den sydøstlige ende af den store lagune på Agger Tange. Bestanden var så stor, at den havde farvet engene gule med de gule blomsterkurve.

Så vi kan konstatere, at Firkløft for alvor er vendt tilbage til Agger Tange. Arten er tilsyneladende under stadig spredning her i landet og findes nu i mange landsdele på kystnære lokaliteter.

Skov-Hullæbe

Skov-Hullæbe (*Epipactis helleborine* subsp. *helleborine*) har altid været en sjældenhed i vores landsdel. I forbindelse med orkidéundersøgelsen 1966 – 2005 lykkedes det ikke at finde arten på Mors. Fra plantelisten i Schade's "Beskrivelse over Øen Mors" fra 1811 findes der dog en gammel angivelse af Skov-Hullæbe. Arten er i nævnte bog angivet som "Bredbladet Huullæbe" (*Serapias latifolia*), og fundet er beskrevet som "Nogle få Exemplarer har jeg truffet på sumpig Grund sydøstlig for Broen over Dueholm Aae."

Skov-Hullæbe,
Højris Plantage - 1. august 2017.

Denne angivelse er i arkivet over Topografiske Botaniske Undersøgelser (TBU) på Botanisk Museum i København angivet som Skov-Hullæbe. Meget tyder dog på, at angivelsen er forkert. Beskrivelsen af voksestedet og en vis navneforvirring omkring de tidligere latinske benævnelser af hullæbeslægten tyder på, at det, som Schade har set, er Sump-Hullæbe (*Epipactis palustris*).

I forbindelse med en moseekskursion til Højris Plantage den 1. august 2017 blev jeg overrasket over fundet af 8 eksemplarer af Skov-Hullæbe langs en skovvej i den sydøstlige del af Højris Plantage. Efterfølgende er jeg blevet kontaktet af Signe Kappel Jørgensen fra Nationalpark Thy. Hun kunne berette om en meddelelse fra en af Naturens Besøgsvenner, Anne Marthe

Kendte forekomster af Skov-Hullæbe i Legind- og Højris Plantage sommeren 2017.

rekt. At jeg så samtidig fandt yderligere 2 bestande af Skov-Hullæbe på henholdsvis 1 og 10 eksemplarer var mere uventet.

Så fra at være helt ukendt på Mors kender vi nu 4 voksesteder for Skov-Hullæbe fra plantageområdet ved Legind Bjerger-Højris-området. Måske burde man også eftersøge den i Højris Skov, som burde være det ideelle voksested for Skov-Hullæbe.

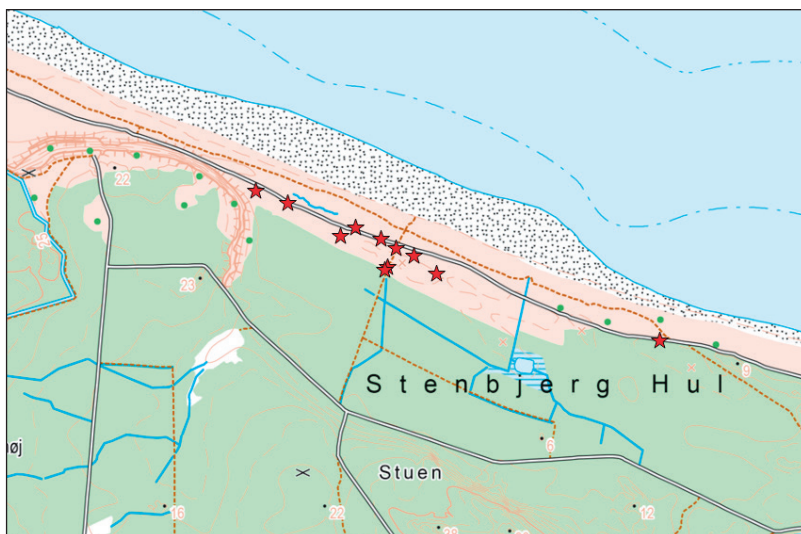
Bredbægret Ensian

I forbindelse med min artikel i Naturnyt fra 2006 om Ensianundersøgelsen beskrev jeg de 2 største bestande i Nordvestjylland af Bredbægret Ensian (*Gentianella campetris subsp. campestris*) fra henholdsvis Savbjerg i Hansted Reservatet (ca. 800 eks.) og Valbjerg området øst for Bulbjerg (ca. 400 eksemplarer).

En eftersøgning og optælling i området mellem Valbjerg og Thorup Strand i slutningen af juli 2017 endte

Kokholm, om et fund af 2 formodede eksemplarer af Skov-Hullæbe fra den vestlige del af plantagen, som benævnes Legind Bjerger Plantage.

Jeg besluttede at kombinere en ny mosekursus til plantagen for i samme omgang at få verificeret fundet af Skov-Hullæbe, og som ventet var bestemmelsen af Skov-Hullæbe kor-

Udbredelsen af Bredbægret Ensian mellem Valbjerg og Thorup Strand i sommeren 2017.

på hele 2.217 eksemplarer! Se eventuelt det udarbejdede kort over forekomsterne.

I henhold til bogen Atlas Flora Danica-undersøgelsen er arten meget sjælden i Danmark. Desværre er der også en forkert angivelse af Bredbægret Ensian fra Vangså på kortet over fund af Bredbægret Ensian i bogen. Forekomsten ved Vangså indeholder kun eksemplarer af Baltisk Ensian (*Gentianella campestris subsp. baltica*)!

En del af området mellem Valbjerg og Thorup Strand er for nylig blevet indhegnet med henblik på afgræsning. Om afgræsningen er en fordel for Bredbægret Ensian kan jeg være i tvivl om. Umiddelbart er det min opfattelse, at en moderat afgræsning kan være en fordel, mens en intensiv afgræsning ikke vil være godt for bestanden af Bredbægret Ensian. Størsteparten af forekomsterne er dog placeret udenfor indhegningen, så man har gode muligheder for at følge udviklingen henholdsvis uden for og inden for indhegningen.

Bestanden mellem Valbjerg og Thorup Strand rummer formentligt langt hovedparten af den danske bestand af denne meget sjældne plante – så forvaltningsmyndigheden Naturstyrelsen Thy har et stort ansvar for at forvalte bestanden her og på Savbjerg på en sådan måde, at arten stadig kan bevares i den danske natur.

Sekshannet Bækarve

BFN har i flere omgange arbejdet med nationalparkens klitsøer. I denne forbindelse er Sekshannet Bækarve (*Elatine hexandra*) en af de arter, der har været stærkt eftersøgt. Arten er registreret fra Præstekær i Hansted Reservatet, en gravet sø nord for Tvedsrimme, 2 søer ved Røstrimme mellem Nystrup

Kendte forekomster af Sekshannet Bækarve hentet fra BFN's Naturdata.

Plantage og Vangså Klithede, Tvorup Hul, Førby Sø samt fra de 2 søer Possø og Holme Sø i Hvidbjerg Klitplantage. Hidtil har der ikke været fund fra Ålvand Klithede, men i forbindelse med en eftersøgning af Hjertelæbe i den østlige del af Ålvand området fandt jeg Sekshannet

Sekshannet Bækarve med blomster og kapsler.
Ålvand Klithede - 2. september 2017.

Bækarve ved en af de næsten tørlagte klitsøer i områdets centrale del. Arten fandtes her i pæne mængder på den næsten tørlagte søbund – så det var muligt at se den med både blomster og den tredelte frø kapsel. Efterfølgende har jeg modtaget materiale fra Michael Straarup Nielsen, som også har fundet Sekshannet Bækarve i samme område i sommeren 2017.

Mosser

I en særskilt artikel i Naturnyt 2017-1 har jeg skrevet lidt om mosserne i Nationalpark Thy og givet en status over kendskabet til mosser i nationalparken. Arbejdet med især levermosserne er fortsat i 2017, og i denne forbindelse er der fundet yderligere 3 nye arter for nationalparken samt genfundet en art, som ikke blev fundet i forbindelse med mosundersøgelsen i 2014. Det betyder, at der nu er registreret i alt 282 arter af mosser i Nationalpark Thy. Heraf er 3 arter registreret før 2014 og endnu ikke genfundet.

Finger-Ribbeløs (*Riccardia palmata*) er et meget sjældent levermos, som kun er fundet en

gang tidligere i Danmark. Det tidligere fund er helt tilbage fra 1877, hvor F. Didrichsen den 17. august samlede arten på mørnede grene i Jægersborg Dyrehave.

Den 6. december 2017 samlede jeg belæg af Enbo Ribbeløv (*Pellia epiphylla*) langs en mindre grøft i Stenbjerg Klitplantage. Belægget blev indsendt til Jan Larsen – min kontaktperson på Botanisk Museum i København. I forbindelse med en kontrol af belægget blev Jan Larsen opmærksom på en anden lille levermos, som voksede sammen med Enbo Ribbeløv. Jan mente bestemt, at der var tale om Finger-Ribbeløs, som han tidligere havde set i Skotland og Sverige. For at være helt sikker blev der sendt belæg til den svenske mosekspert Tomas Hallingbäck, som efterfølgende kunne bekræfte, at der var tale om Finger-Ribbeløs.

Tørve-Sækmos (*Calypogeia neesiana*) er et levermos, som typisk er knyttet til tørvejord i moser. Den kan dog også vokse i våde lavninger på heder. Der er tidligere gjort 9 fund af arten i Danmark, hvor det nærmeste fund er gjort i Store Vildmose i 1994. I 2017 samlede jeg

Stor Stjerneløv, Sårup - 2. november 2017.

arten 2 forskellige steder på Vangså Klithede, hvor arten voksede ved kanten af våde lavninger i klitheden.

Stor Stjerneløv (*Riccia beyrichiana*) er et levermos med kun 5 tidligere fund i Danmark, hvor det nærmeste fund er fra Ranum og er helt tilbage fra 1866. Det seneste fund af arten er fra 2008, hvor Mette K. Due fandt arten langs et regnvandsbassin nær Bramminge i det sydlige Jylland. Arten er i Danmark, ligesom mange af dens slægtninge, knyttet til områder med bar jord, som gerne er fugtig eller oversvømmet en del af året såsom bassinkanter og brakmarker.

Jeg fandt arten for første gang i 2016 i hjulspor under skrænten ved Sårup ud mod Hansted Reservatet. Jeg fik dog først indsamlet belæg i 2017. I første omgang troede jeg, at der var tale om Blågrøn Stjerneløv (*Riccia glauca*), som jeg kender fra brakmarkerne på Vegebjerg i Nystrup Plantage. Men efterfølgende viste det sig, at der var tale om den mere sjældne art Stor Stjerneløv, som ikke tidligere var kendt fra Nationalpark Thy.

Liden Klokkesvøb (*Fossombronia incurva*) er en mindre og mere sjældne art end dens mere udbredte slægtning Netsporet Klokkesvøb (*Fossombronia foveolata*). Der findes en gammel indsamling fra den 20. oktober 1979 af Liden Klokkesvøb fra Agger Tange, hvor T. Brandt Pedersen indsamlede arten 1 km syd for Agger. Arten blev ikke fundet i forbindelse med mosundersøgelsen i 2014. Arten er i øvrigt ganske sjældne i Danmark, og der fandtes kun 5 tidligere fund af arten i Danmark. I 2017 indsamlede jeg den i Højris Plantage på Mors samt i et vejspor på Redningsvejen mellem Lyngby og Lodbjerg.

Bark-Dækmos (*Chryptophaea heteromalla*) er et bladmos, som der var stor fokus på i forbindelse med mosundersøgelsen i 2014. I Dansk Botanisk Forenings tidsskrift Urt og på Nationalpark TV blev det beskrevet, hvordan de 2 projektmagere (Erik Aude og Rasmus Fuglsang Frederiksen) i mosundersøgelsen gav hinanden et stort kram i forbindelse med fundet i Nystrup

Bark-Dækmos,
Ellidsbøl Strand - 19. januar 2017.

Plantage. Arten var på daværende tidspunkt ikke set i Danmark i næsten 60 år, idet det seneste fund på daværende tidspunkt stammede tilbage fra 1957, hvor en hollandsk bryolog J.J. Barkmann fandt arten ved Vester Liengård i nærheden af Fosdalen.

I efteråret 2015 afholdt Bryologkredsen en 3 dages ekskursion til Thy. I denne forbindelse blev fundstedet for Bark-Dækmos i Nystrup Plantage fremvist af Rasmus Fuglsang Frederiksen. Arten voksede på stammerne af 2 – 3 buske af arten Alm. Hyld (*Sambucus nigra*). Det gav startskud til, at jeg i en periode så næsten enhver hyldebusk efter for om muligt at finde Bark-Dækmos. Men uden resultat. Først i 2017 var der gevinst på en hyldebusk tæt på vejen mod Ellidsbøl Strand i Vester Thorup Plantage. Også dette fund vakte en vis opsigt. Stedet blev efterfølgende opsøgt og arten genregistreret af en gammel kending i bryologkredse. Så det er ikke kun i ornitologiske kredse, at man kører langt efter kendte fund for selv at registrere de mere sjældne arter.

Efterfølgende fandt jeg arten på 2 andre steder – henholdsvis ved vejen lige sydøst for Bulbjerg og længere mod sydøst op mod en lysning i Vester Thorup Plantage. I samme periode blev arten fundet 2 steder på Sjælland og på pilebuske i Halkær Ådal i Himmerland.

Et særligt fokus på en art giver som regel også flere fund, men noget kunne også tyde på, at arten er under spredning i Danmark. Så kig efter den næste gang, du kommer forbi en hyldebusk!

Svampe

Jeg forventer, at vi i de kommende år vil gøre noget mere ud af mykologien i især Nationalpark Thy. I første omgang arbejder forlaget på en ny bog om svampe i Nationalpark Thy med udgangspunkt i flotte akvareller efterladt af den afdøde kunstner Per Kohrtz Andersen fra Klitmøller. Vi forventer at have bogen klar til julehandlen i slutningen af året.

I de senere år er der indsamlet data om forekomster af flere af de lidt mere sjældne svampearter, som forekommer i den nordvestjyske natur. Denne gang vil jeg fortsætte med omtalen af de små røde vokshatte samt lidt om en meget interessant lille svamp, som er fundet i forbindelse med min eftersøgning af levermosser.

I efteråret afholdt BFN's Naturkurser et svampekursus under ledelse af den kendte mykolog Henning Christensen fra Foreningen til Svampekundskabens Fremme. I denne forbindelse vil jeg efterfølgende fremhæve 2 af de svampearter, som blev fundet på de to ekskursioner, som indgik i kurset.

Sortdugget Vokshat (*Hygrocybe phaeococcinea*) er en af de små røde vokshatte, som kan være svær at kende fra andre lignende arter. Vi har i en tidligere udgave af botaniske noter set nærmere på den lignende Tørvemos-Vokshat (*Hygrocybe coccineocrenata*). Voksestedet og den mørkerøde hat, som ind mod hattens midte er dækket af et sortagtigt overtræk, er karak-

*Sortdugget Vokshat,
Agger Tange - 3. august 2017.*

Kendte forekomster af Sortdugget Vokshat i Thy.

teristisk for arten. Mens Tørvemos-Vokshat er knyttet til mere våde steder som tørvemosflader og kanten af fugtige klitsøer er Sortdugget Vokshat fundet på overdrevsagtige områder gerne med indslag af små pilebuske. Arten betegnes som sjælden i Danmark af Boertmann (1995). Specielt på Agger Tange findes der flere flotte mycelier af arten.

Mosskive (*Mniaecia jungermanniae*) er en lille blågrøn skivesvamp som er tilknyttet flere arter af levermosser. Arten er ganske lille og er formentligt i en vis grad overset i Danmark. I henhold til det netbaserede Svampeatlas (www.svampeatlas.dk) er arten første gang registreret i Danmark i 2009, hvor arten blev fundet i Nordsjælland af Erik Arnfred Thomsen.

I forbindelse med min eftersøgning af levermosser blev arten fundet første gang den 6. maj 2017 i Østerild Klitplantage. Efterfølgende har jeg fundet den på forskellige arter af levermosser i Tvorup Klitplantage, Tved Klitplantage og i Nystrup Klitplantage. I 2017 er arten fundet på yderligere et voksested i Nordsjælland. Så for nuværende er Mosskive i Danmark

kendt fra 2 steder i Nordsjælland samt ca. 9 steder i Nordvestjylland. Arten kan eftersøges i vinterhalvåret, og mine fund er gjort på levermosser voksende på siderne af de værdifulde grøfter i klitplantagerne.

Rynket Troldkølle (*Clavulina rugosa*) er en høj og svagt forgrenet kridhvid troldkølle med rynker på langs af svampelegemet. Den danner mykorrhiza med nåletræer på leret eller muldet bund. Den er almindelig i den mere frodige østlige del af landet. I Nordvestjylland er den knap så almindelig, men er dog tidligere fundet i Tved Klitplantage, Vilsbøl Klitplantage, Rønhede Plantage, Eshøj Plantage og Dover Plantage.

I forbindelse med ovennævnte svampekursus fandt vi Rynket Troldkølle på den første eksursionsdag i området omkring Vegebjerg i Nystrup Klitplantage. Arten blev fundet i et område lige nordvest for plantørboligen, og det er det første fund af arten fra Nystrup Plantage.

Aspe-Skælrørhat (*Leccinum albostipitatum*) er en af de mere farvestrålende rørhatte, som med

Mosskive, Langsande i Tved Plantage - 8. februar 2018.

Rynket Troldkølle, Vegebjerg i Nystrup Plantage - 22. september 2017.

Aspe-Skælrørhat, Tvorup Plantage - 22. september 2017.

sin skællede stok og brunorange hat lyser op i skovbunden fra august til oktober under arter af popler herunder Bævreasp (*Populus tremula*.) Arten er ikke almindelig i Nationalpark Thy, idet der kun findes 2 fund i Svampeatlas fra henholdsvis 2011 og 2012. Begge fund er fra området syd for Tvorup Hul, hvor den begge steder angives som fundet under Bævreasp.

I forbindelse med anden dagens ekskursion til Thagaards Plantage blev arten fundet i et løvblandingskrat med indslag af Bævreasp. Voksestedet er beliggende ca. 2,5 km vest for de hidtil kendte voksesteder for Aspe-Skælrørhat i Tvorup Klitplantage.

Arten bør eftersøges andre steder i Nationalpark Thy, hvor der flere steder er arealer med Bævreasp.

Jeg skal afslutningsvis nævne, at ovennævnte svampekursus vil blive udbudt igen af BFN's Naturkurser i efteråret 2018, og jeg kan opfordre, at flere af foreningens medlemmer melder sig til kurset og deltager i arbejdet med at få et større kendskab til svampefloraen i Nordvestjylland.

Forfatterens adresse:
Stenbjerg Kirke Vej 28
7752 Snedsted
knud.knudsen@knudsen.mail.dk

Litteratur:

Aude, E. og R.F. Frederiksen, 2015: Mosserne i Nationalpark Thy. HabitatVision.

Boertmann, D., 1995: Vokshatte. Foreningen til Svampekundskabens Fremme.

Schade, C., 1811: Beskrivelse over Øen Mors s. 160. Aalborg på eget forlag.

Knudsen, K., 2006: Ensianundersøgelsen. Naturnyt 2005 – 2008 s. 101 – 105.

Knudsen, K., 2007: Mosser i Nationalpark Thy. Naturnyt 2007 s. 102 – 112.

Nogle uvidenskabelige betragtninger over fuglelivet i Klitmøller

Tekst: Jørgen Eigaard

Første gang jeg oplevede Klitmøller var i 1962, hvor jeg skulle hilse på mine kommende svigerforældre. Den sidste del af turen foregik med rutebil fra Thisted til Klitmøller ad den gamle landevej. Klitmøller lå gemt bag klitter og lod sig ikke se på afstand, men efter et sving gennem nogle store klitter kort før byen, dukkede den overraskende frem. Byen lå i et fuldstændig åbent landskab. Der var en lang hovedvej med boliger og butikker, og nord og syd for vejen lå der spredte huse med ret store afstande.

Den eneste samlede træbevoksning var den lille kommunalt ejede sitkagran plantage øst for kirken.

Min svigerfar og nogle naboer havde omkring 1960 gennem Hedeselskabets fået plantet to øst-vest gående læbælter langs nuværende Gråkjærsti og Brandisvej. Desuden blev der plantet en lille firkant nordøst for nuværende Ajs Mølls Vej. Læbælterne og firkanten indeholdt en blanding af Sitkagran, Hvidgran, Contortafyr og Fransk Bjergfyr. Jeg mener, at der på sam-

me tid også blev plantet to steder længere mod vest i byen. Nemlig et smalt læbælte omkring en grund vest for nuværende Pinbak og en lille firkant ved et hus sydvest for nuværende Otto Madsens Vej. Beplantningerne var knæhøje, da jeg ankom, så træmæssigt set befandt jeg mig i et særdeles nøgent landskab.

I 1975 købte min kone svigermors ejendom på Gråkjærsti med tilhørende 1,5 ha, som ikke må bruges til byggegrunde. Svigermor blev boende, indtil hun døde i 1978. Herefter benyttede vi huset som sommerhus, og vi indplantede forskellige løvtræer og buske samt ædelgran i svigerfars læbælter. Efter min pensionering i 1998 flyttede vi til Klitmøller, og der var da udover læbælterne ca. 1 ha. åben mark. De første år efter bopælsskiftet blev det meste af marken beplantet. Der blev brugt mange forskellige løv- og nåletræer samt buske, og for at hjælpe dem frem, blev der samtidig indplantede lægivende Sitkagran, Contortafyr og Fransk Bjergfyr. Løvtræerne og buskene samt nogle mere spændende nåletræer trives overraskende godt og har i dag nået en pæn størrelse. Nu er hjælpetræerne under afvikling; dog vil nogle af dem blive bevaret.

Ved udstykningen af sommerhusgrunde i nabolaget, som tog fart i 1960'erne, blev der ligeledes foretaget tilplantninger, så i dag bor vi i et næsten sammenhængende ”skovområde”. Et fuldstændig anderledes billede end ved mit første besøg i 1962.

Jeg har ikke nogen klar erindring om fuglelivet, da jeg kom hertil første gang. Interessen var nok ikke stor. Jeg husker bare, at her var mange gråspurve og måger samt et væld af lærker.

Bykort over Klitmøller. Gråkjærsti er markeret med en rød stjerne.

Luftfoto fra 1950'erne af ejendommen på nuværende Vangvej 30, hvor man ser mod vest. Her vises tydeligt det åbne landskab med spredte huse og den lange klitrimme syd for nuværende Brandisvej, hvor nordsiden af rimmen blev beplantet omkring 1960. Den indhegnede firkant på marken er min svigerfars minkfarm.

Da vi begyndte at bruge huset som sommerhus, spekulerede jeg ikke nærmere over, hvilke fug-

le her var, men konstaterede bare, at det var helt almindelige arter, som jeg udmærket kendte:

Bogfinke, Solsort med flere. Gennem årene voksede imidlertid interessen for fuglene omkring huset, også fordi nye arter blev ved at dukke op. Vi begyndte derfor at skrive ned, hver gang vi så en ny fugl. Indtil 1998 blev observationerne foretaget under ferieophold, så naturligvis kan førstegangs-fuglene sagtens have været her tidligere.

Luftfoto fra ca. 1960 af ejendommen på nuværende Gråkjærsti 24, hvor man ser mod nord. Planterillerne syd og nord for huset kan anes.

For en ikke-ornitolog rummer bestemmelsen af fuglene en vis usikkerhed (hvem kan lære mig i skyndingen at se forskel på Gransanger og Løvsanger eller Træløber og Korttået Træløber?)

Tornirirken er blevet en almindelig ynglefugl på matriklen. Foto: Elly Hansen.

Den efterfølgende liste viser nyopdagede fugle efter 1994. Listen indeholder ikke fugle, som allerede var her, da vi begyndte registreringen. Den indeholder heller ikke arter, som gennem de seneste år har været faste omkring huset, men som desværre ikke er blevet førstegangs registreret (Fuglekonge, Grå Fluesnapper, Spurvehøg, Gransanger, Løvsanger, Kvækerfinke, Husrødstjert, Sjagger og formentlig flere). På trods af mangler og unøjagtigheder synes jeg alligevel, at listen giver et spændende billede af sammenhængen mellem bevoksningsudviklingen og fugleforekomsten i Klitmøller.

*Forfatterens adresse:
Gråkjærsti 24, Klitmøller
7700 Thisted
jeigaard@gmail.com*

Thisted Kommunes luftfoto fra 1970/71. Tilplantningerne ses tydeligt.

Første gang observeret	Art	Bemærkninger
28/4-1994	Jernspurv	
28/4-1994	Stær	
28/4-1994	Musvit	
28/4-1994	Bogfinke	
28/4-1994	Tornirisk	
28/4-1994	Ugle	Ikke artsbestemt
15/7-1994	Grønirisk	
15/7-1994	Tyrkerdue	
15/7-1994	Hvid vipstjert	
15/7-1994	Blåmejse	
15/7-1994	Solsort	
15/7-1994	Husskade	
15/7-1994	Tårnfalk	
18/9-1994	Rødhals	
19/9-1994	Gærdesmutte	
22/9-1994	Stor Flagspætte	
11/2-1995	Skovskade	
28/6-1995	Sangdrossel	
28/6-1995	Mursejler	
4/8-1995	Dompap	Med unger
4/8-1995	Gulspurv	
19/11-1995	Skovsneppe	
21/4-1996	Misteldrossel	
21/4-1996	Ringdue	
22/4-1996	Stillits	
22/4-1996	Broget fluesnapper	
22/4-1996	Munk	
28/4-1996	Topmejse	
22/7-1996	Sortmejse	
22/7-1996	Landsvale	
5/5-1996	Laplandsværling	
6/4-1996	Ringdrossel	
6/4-1996	Skovspurv	
6/4-1996	Grønsisken	
28/7-1996	Rødstjert	
3/8-2001	Gulbug	
5/11-2001	Fasan	
3/4-2002	Kernebider	
22/4-2003	Vindrossel	
19/6-2009	Fiskehejre	Kuriosum ved fuglebadet
17/4-2010	Spætmejse	Desværre kun set denne dag og den næste
13/5-2012	Gråsisken	
4/4-2015	Træløber	Kunne ikke artsbestemmes

Fanget i vinterkulden

Tekst og foto: Elly Hansen

Vinteren 2017/18 har indtil sidst i februar været mild. Det milde vejr med temperaturer over frysepunktet, stort set hele døgnet, har fået mange af de fugle, som normalt ville været trukket sydpå, til at blive.

Da en sibirisk kulde med hårde frostgrader og kuling trak ned over landet fra den 23. februar, frøs søer og fjorde hurtigt til. Frosten gik også i jorden, og den hårde skorpe blev bare tykkere og tykkere dag for dag. Det gav store udfordringer for mange af vore fugle. Især for to arter var problemerne meget synlige.

Skovsneppe

Skovsneppe er en af de fuglearter, som man ikke ser så meget til. Den er mest aktiv om natten, hvor den går og søger føde i skovbunden. Ved at bore sit lange næb ned i jorden finder den orme og snegle, som den lever af. Den er meget almindelig i Danmark. I Thy optræder den mest på trækk, men som ynglefugl er den mere almindelig østpå. Det er da også fra min tid på Sydsjælland, at jeg har det største kendskab til den. Her ynglede den i skoven, som lå lige op til gården, hvor jeg boede. Hver aften

sommeren igennem kunne vi se den i skumringen flyve lavt over skoven på sin faste rute, mens den udstødte sin knurrende sang, som altid endte med et "pist". Om dagen holdt den sig skjult. Det var da kun, når jeg gik i skoven og næsten kom til at træde på den, at den fløj op, og som en skygge forsvandt mellem træerne. Tilbage stod jeg lettere chokeret.

Den første gang Ivan og jeg var på ferie i Sverige, havde vi en sjov oplevelse, netop med Skovsneppen. Vi gik en tur i skoven inden sengetid. Pludselig fløj en underlig fugl op lige foran os. Den var nærmest kuglerund, og det så ud, som om den holdt noget mellem benene, som den støttede med næbbet. Den fløj tungt et lille stykke, hvorefter den smed det fra sig, som den havde haft med. Jeg anede ikke, hvad det var. Men Ivan huskede, hvad han havde læst i sin morfars gamle jagtleksikon fra 1944. Citat: *"Den kan naar Faren er overhægende, transportere Ungerne bort gennem Luften, enten, naar de er ganske spæde, i Næbbet, eller presset op til Bugen mellem Benene. Dette Forhold har været stærkt betvivlet, men efterhaanden har saa mange Iagttagere overværet en saadan Transport, at man ikke kan være i Tvivl om Rigtigheden af Angivelserne"*. Der var ingen tvivl om, at det netop var sådan en transport, vi havde været vidne til. Vi gik forsigtigt hen for at se, hvad det var den havde smidt. Og ganske rigtigt. Der lå en halvstor sneppeunge og trykkede sig i skovbunden. Jeg var desværre ikke så hurtig på aftrækkeren dengang og fik kun et lidt uskarpt billede af ungen i skovbunden og

et ikke brugbart flugtbillede. Men jeg er glad for, at vi var to, der så hændelsen.

Men tilbage til vinteren og den sibirske kulde. Efterhånden som jorden frøs, kunne Skovsneppen ikke længere bore sit næb ned i skovbunden efter føde. Den måtte nøjes med at rode i de nedfaldne blade i håbet om at finde lidt godt. Da jorden så ovenikøbet blev dækket af et forholdsvis tykt lag sne, så det sort ud for den. Nu blev den tvunget til at søge sin føde i vejrabatter, ja oven i købet i folks haver. Ofte ved højlys dag. Jeg må da indrømme, at jeg kiggede drømmende på de mange indrapporteringer på "Dofbasen" af iagttagelser af Skovsnepper. Jeg ville også meget gerne have den oplevelse, og kunne jeg så oven i købet få et billede af den, ville det jo ikke gøre noget. Derfor slog mit hjerte et ekstra slag eller måske to, da jeg en eftermiddag så ud af vinduet og opdagede til min store overraskelse, at der gik en Skovsneppe rundt derude. Den gik og søgte med sit lange næb i sneen under en Rhododendron, hvor der måske har været lidt føde at finde. Jeg greb kameraet, som altid ligger skudklart, og nåede at få et par billeder af den, inden den fløj hen på terrassen. Herfra fløj den videre ud mellem træerne i vores skov og forsvandt. Jeg så den ikke mere. Men da vi dagen efter gik på sportjagt, kunne vi se spor af Skovsnepper flere steder i sneen.

Vandrikse

Den anden af de to fugle, som ændrede tydelig adfærd, er Vandrikse. Det er også en af de fugle, man oftere hører end ser. Selv om den er almindelig, er den svær at få øje på. Ved Han Vejle, hvor den ellers er en talrig ynglefugl, har jeg kun én gang set den fremme i længere tid. Og det på ganske lang afstand. Jeg har derimod mange gange set et kort glimt af den, når den hastigt løber over gangbroen og forsvinder ind i rørene på den anden side. Derimod høres dens høje skrig, som minder om en gris, der skriger gang på gang. Man er ikke i tvivl om, hvor de opholder sig.

isen brudt op, og der var åbent vand i en smal rende. 4-6 Vandrikser gik og fouragerede her, uden at tage notits af os. Vi stod lige så stille på gangbroen og fotograferede dem, mens de ivrigt afsøgte iskanten. De stak hoved og hals ned i vandet og trak store klumper af vandplanter op på isen. Planterne blev grundigt gennemsøgt og rystet, og ind imellem fandt de da også noget spiseligt.

I skrivende stund lover meteorologerne mildere vejr. Jeg håber, de får ret, så fuglene igen kan vende tilbage til deres skjulte og mere sikre tilholdssteder i rørskov.

Vandriksen søger sin føde i bunden af rørskovens sump. Men nu frøs vandet til is, og spisekammeret slap op. Derfor måtte Vandriksen også prøve at glemme sin skyhed, hvis den skulle overleve. Den forlod den trygge rørskov og kom frem på isen for at søge føde.

Sådan oplevede jeg fuglen den 9. marts 2018, da jeg sammen med Lisbeth Jeppesen fra Vilsund var kørt en tur til Han Vejle. Et enkelt sted var

*Forfatterens adresse:
Kystvejen 75, Svankær
7755 Bedsted
iegranlyst@mail.dk*

Biologisk Forening for Nordvestjyllands bestyrelse og arbejdsgrupper:

Formand:

Poul Nystrup Christensen, Herningvej 64,
6950 Ringkøbing. - Tlf. 22157738.
pnystруп@live.dk

Næstformand:

Marianne Riis, Bygholmvej 70,
7742 Vesløs. - Tlf. 40777210
marianne_riis@hotmail.com

Kasserer:

Ib Nord Nielsen, Michel Wester 17 A,
Klitmøller, 7700 Thisted. - Tlf. 40579323
ib.nord.nielsen@gmail.com

Sekretær:

Lars Smith, Højrisvej 2,
7900 Nykøbing Mors. - Tlf. 98811533
hojrisvej2@gmail.com

Bestyrelsesmedlem:

Jan Salmonsens, Mads Posts Vej 5,
Klitmøller, 7700 Thisted. - Tlf. 97975148.
salmonsens@pc.dk

Redaktør af BFN-NYT:

Nanna Gad, Villerupvej 5,
7755 Bedsted. - Tlf. 97945025
nannagad@gmail.com

Leder af BFN's Naturkurser:

Jens Handrup, Tøttrupvej 5,
7752 Snedsted. - Tlf. 30506992
handrup@outlook.dk

BFN-arrangementer:

Jørgen Nordkvist, Markvænget 14C,
7700 Thisted - Tlf. 97924165
nordkvist@mail.dk

Knud-Allan Knudsen, Villerupvej 5
7755 Bedsted. - Tlf. 97945025
nannagad@gmail.com

Else M. Kristensen
- Tlf. 97985324
else.mk@live.dk

Medlemskartotek:

Birgit og Carsten Schultz, Nørbyvej 18, Tved,
7700 Thisted. - Tlf. 40463820.
birgitogcarsten@gmail.com

BFN's Forlag:

Knud Knudsen, Stenbjerg Kirke Vej 28,
Stenbjerg, 7752 Snedsted.
knud.knudsen@knudsen.mail.dk

**Naturplejenetværket for
Nordvestjylland:**

Hamish Stewart, Østerstrandvej 4,
Skyum, 7752 Snedsted.
hamish@mail.dk

Leder af »Hummerhuset«, i Klitmøller:

Leo Salmonsens, Vinkelsti 3,
Klitmøller, 7700 Thisted. - Tlf. 97975246.

Leder af »Tved Gl. Skole» i Tved:

Birgit og Carsten Schultz - se adresse ovenfor.

Nordvestjysk Ringmærkningsgruppe:

Jan Salmonsens - se adresse ovenfor.

Det grønne råd i Thisted Kommune:

Hans Henrik Hust, Legindvej 39, Jestrup,
7752 Snedsted. - Tlf. 97939120.

Grønt råd - Morsø Kommune:

Elsemarie Kragh Nielsen, Vustholmevej 128,
9690 Fjerritslev. - Tlf. 40478475.

Brugerrådet for Naturstyrelsen Thy:

Marianne Riis - se adresse ovenfor.

Nationalpark Thy - Nationalparkrådet:

Poul Nystrup Christensen - se adresse ovenfor

BFN's Fuglestudiekredse:

Elly Hansen, Kystvejen 75, Svankær,
7755 Bedsted. - Tlf. 29467553.

Hans Henrik Larsen, Limfjordsvej 5,
Lyngs, 7790 Thyholm. Tlf. 26608660.

BFN's Naturdata:

Knud Knudsen, Stenbjerg Kirke Vej 28,
Stenbjerg, 7752 Snedsted.
knud.knudsen@knudsen.mail.dk

RETURADRESSE:

Biologisk Forening for Nordvestjylland
Ørhagevej 189, Klitmøller
7700 Thisted

B**POST****PP**

DANMARK

Foreningens sponsorer i 2018:

Sparekassen Thy • Sønderhå-Hørsted Sparekasse • Nykredit

Thisted Bryghus • Malte Haaning Plastic • Snedsted Turistbusser • America A/S

SPONSORER VEDR. NATURCENTER TVED GL. SKOLE:

Friluftsrådet • LAG Thy-Mors • DN Grønt Guld • Velux-Fonden • Nordea-Fonden
Thy-Mors Familielandbrug

Læs i dette nr.:

Ny hetz mod naturfredningen 173

Hedepletvinge *Euphydryas aurinia* genfundet
i Thy efter 25 år 174

Botaniske noter fra 2017 181

Nogle uvidenskabelige betragtninger over
fuglelivet i Klitmøller 190

Fanget i vinterkulden 194

